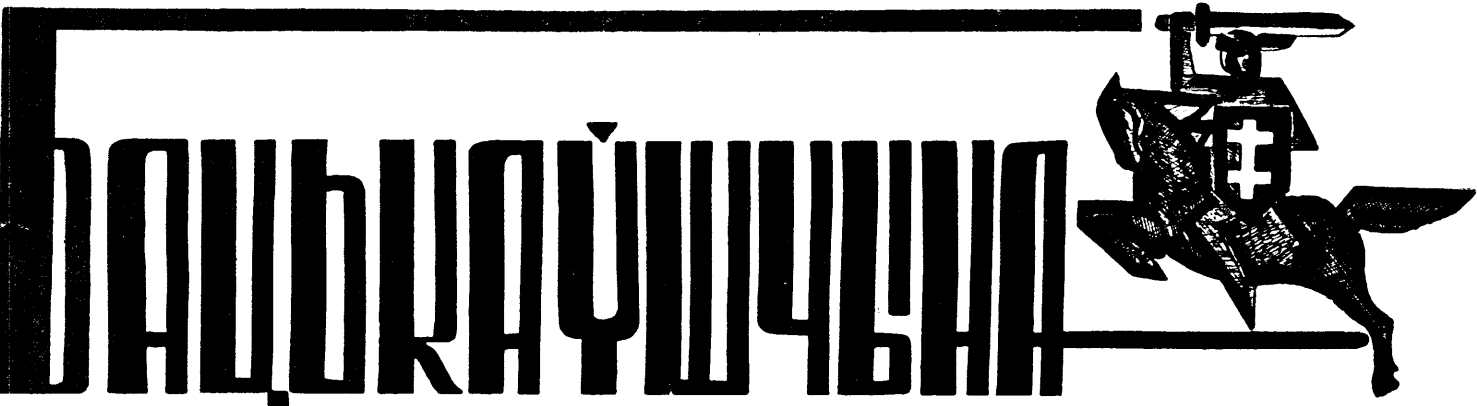

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE“		DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“		THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER “THE FATHERLAND,”	
№ 35 (265)		Нядзеля 28 жніўня 1955 г.		ГОД ВЫДААНЬЯ 9	

У Афрыцы пралілася кроў

Падзеі, якія нядаўна разыграліся ў Паўночнай Афрыцы, у французскім Марока і Альжыры, заслугоўваюць на асабліваю ўвагу. Палітычны фон гэтых падзей мае два важныя аспекты: з аднаго боку гэта нацыянальна-вызвольныя імкненні каланіяльных народаў гэтых краінаў, з другога — няздольнасць і нехацённе Францыі пайсці напярэймы гэтым прыродным імкненням. Войстры супярэчнасці між нацыянальна-вызвольнымі рухамі паўночнаафрыканскіх народаў і няўступлівай пазіцыяй французскага ўраду й большыні грамадзянства сталіся прычынай, што ўжо даўно пасталі канфлікт апошнімі днямі выліўся ў збройнае паўстанне і пацягнуў за сабой вялікія крывавае ахвяры.

Дамаганні арабскага насельніцтва Марока й Альжыру сталіся асабліва настырлівымі пасля таго, калі Тунэзія, якая таксама была французскім пратэктаратам, атрымала аўтаномію. Францускі генеральны рэзідэнт Марока Жыльбэрт Грандваль з Касаблянцы, кіруючыся здаровай і рэальнай палітыкай, выступіў нядаўна з новым плянам, які меў бы палажыць канец французска-мароканскаму крываваму канфлікту. Згодна з гэтай праграмай, французскі пратэктарат мусіў-бы быць заменены частковай аўтаноміяй і праведзеныя палітычныя і гаспадарскія рэформы. Францыя аднак захавала-б шырокую кантроль ў некаторых важных галінах дзяржаўнага жыцця. Першым крокам у гэтым кірунку мела-б быць звальненне з яго пасада становішча шэфа пратэктарату неппулярнага сярод насельніцтва, але паслухнянага ў дачыненні да Французскаму султану Бэн Арафа і пакліканне на ягона месца рэгенцыйнай рады, якая заступала-б аднаго з няпоўналетніх сыноў высланнага перад двума гадамі Французамі на Мадагаскар султана-нацыяналіста Бэн Юсуфа.

У Мароко ўжо ад некалькіх тыдняў на сыхаюць акты палітычнага тэрору. Палажэнне асабліва завойстрылася ад 14 ліпеня сёлета, калі няведамыя змоўнікі, кінуўшы бомбу ў вадно з эўрапейскіх кафе ў Касаблянцы, справакавалі Французам на адплатныя забойствы, у выніку чаго на працягу некалькіх дзён згінула вышш 60 чалавек. Тады-ж у Касаблянцы было абвешчанае ваеннае палажэнне, якое трывае й да сіння. Няма аднак найменшага сумлеву, што змоўнікі належылі да г. зв. «эўрапейскага падполья», якое войстра выступае супраць усякіх уступак і рэформаў на карысць мароканцаў і прытрымліваецца канцэпцыі старой французскай каланіяльнай палітыкі.

Гэтае «эўрапейскае падполье», што выступае супраць Грандвалі і новай французскай афрыканскай палітыкі, складаецца ня толькі з мясцовых французскіх каланістых, але й з Італіянаў, Гішпанцаў і іншых, якія трымаюць у сваіх руках чэльсць дзяржаўнага жыцця ў Марока. У выдкку ажыццяўлення рэформаў Грандвалі, яны мусілі-б падзяліцца сваімі ўплывамі й значным з мясцовым насельніцтвам, сярод якога на першае месца выбіваецца племя Бэбэраў (40%), якіх Французы выкарыстоўваюць супраць Арабаў, далей Арабы (40%), Маўры і Жыды. Разам яны складаюць 8 мільёнаў чалавек.

Найвялікшую палітычную ролю адыгрываюць у краіне мароканскія нацыяналісты, якія рэкрутуюцца галоўна з інтэлігенцыі, што студыявала на французскіх універсітэтах, і якія дамагаюцца большай незалежнасці, чымся даюць ім рэформы Грандвалі. Перадусім яны стараюцца звальнення пастаўленага Французам султана Бэн Арафа і павароту здэтранізаванага перад двума гадамі й высланнага на Мадагаскар султана Бэн Юсуфа.

Тымчасам у другой палавіне ліпеня разгарэлася паўстанская вайна ў Альжыры. Адбыліся крывавае бойка між французскім войскам і паўстанцамі ў горах Аўрэс. За два першыя дні было ўжо 54 паўстанцаў і 23 Французам забітых і 21 раненых.

У вабліччы такога скамплікаванага й грознага палажэння французскі генеральны рэзідэнт у Марока Грандваль прыйшоў да пераканання, што бяз сур'ёзных уступак з боку Французам нельга будзе апанаваць сытуацыі. Гэтым і была выкліканая ягоная праграма нозай афрыканскай палітыкі Францыі.

Францускі парламент, які 29 ліпеня меўся распачаць паўночнаафрыканскія дэбаты і знайсці способы расьвязання гэтае праблемы, нічога ў гэтай справе не прадпрыняў і раз'ехаўся 6 жніўня на канікулы. Апінія французскага парламенту ў мароканскім пытанні падзеленая, а былыя дэгалісты і незалежныя рэспубліканцы навет дамагаюцца адклікання Грандвалі й замацавання старога каланіяльнага курсу ў Паўночнай Афрыцы. Таксама міністар замежных справаў Піно і амаль увесь кабінэт з'яўляюцца станоўчымі праціўнікамі Грандвалі. Толькі адзін прэм'ер Фор падтрымлівае яго.

Паколькі парламент не разьвязаў мароканскага пытаньня, заняўся гэтай справай французскі кабінэт, які кампрамісав прынёў плян рэформаў Грандвалі, хаця без найважнейшага яго пункту. Пайменна, урад не згадзіўся на звальненне султана Бэн Арафа і пакліканьня на ягонае месца рэгенцыйнай рады. Затое ўпаўнамочыў Бэн Арафа стварыць мароканскі ўрад, у які мусілі-б увайсці

прадстаўнікі ўсіх палітычных кірункаў, у тым ліку й прадстаўнікі здэтранізаванага Бэн Юсуфа. Аднак мароканскія нацыяналісты катэгарычна адмовіліся ад удзелу ў такім урадзе. У сувязі з гэтым напружаньне яшчэ больш павялічылася.

Пробным днём для французскай палітыкі ў Паўночнай Афрыцы меўся быць дзень 20 жніўня — другая гадавіна здэтранізавання султана Бэн Юсуфа й вызьнення яго на Мадагаскар. Да гэтага дня старанна прыгатаўляліся і мароканскія нацыяналісты і Французы. Першыя пашыралі заклікі да масавых дэманстрацыяў і пратэстаў з дамаганьнямі павароту Бэн Юсуфа, другія абвешчалі поўную баёвую гатоўнасць французскіх каланіяльных войскаў.

У міжчасе выглядала, што паўстала магчымасьць унікнуць новага разьліву крыві дзякуючы перагаворам рэзідэнта Грандвалі з арабскімі нацыяналістамі. Ён прыабяцаў, што пастараецца разьвязаць дынастычныя спрэчкі да 12 верасня і заклікаў нацыяналістых захаваць спакой. Пайнфармаваньня колы цвёрдзілі, што кіраўнікі мароканскіх нацыяналістых згадзіліся з аргументамі Грандвалі і пастанавілі чакаць на вынікі ягоных захадаў.

Тымчасам субота 20 жніўня сталася найбольш крывавым днём у цэлым французска-мароканскім канфлікце. Гэта была дзікая й крывавае разьня, першая ў такіх разьмерах у гісторыі Паўночнае Афрыкі. У гэтай разьні, паводля няпоў-

(Заканчэнне на 2-ой бачыне)

Далей без праграмы

знішчыў старую «ленінскую гвардыю», г. зн. і аўтараў камуністычнай праграмы, самай праграма таксама перастала забавіваць дыктатара і ягоную кліку. Сталін, стаўшыся «карыфэям», «сонейкам», альфай і амэгай, павёў палітыку зусім адваротную да тэй, якая прадбачалася ў праграме партыі.

Само сабой зразумела, што партыя павінна была выпрацаваць новую праграму, паводля якой мусіла-б кіраваць жыццём краіны. Таму на 18-м зьездзе было пастаноўлена апрацаваць гэтую праграму і прадставіць 19-у зьезд на зацьверджаньне. Была таксама выбрана праграмыя камісія, на чале якой стаў сам Сталін. Аднак на 19-м зьездзе праграма ня была прадстаўлена, затое зьезд выбраў новую праграму камісію, якой было даручана апрацаваць праект праграмы да 20-га зьезду. Але, як бачым, у павестцы 20-га зьезду, гэтае пытаньне не пастаўлена на парадак дня.

Ствараецца абсурдная сытуацыя: найбольшая ў сьвеце й «найбольш перадавая» партыя амаль пару дзесяткаў год ня мае праграмы і ня можа яе выпрацаваць. Праўда, Сталін, як адзіны й аднаўладны дыктатар, мог з нікім і з нічым ня лічыцца, мог сам быць праграмай і паводля сваіх капрысаў кіраваць імперыяй. Цяпер-жа справа камплікеуецца. Маленкоў праводзіў свой палітычны курс, Булганін павярнуў яго ў другі бок, а хтось, хто прыйдзе пасля Булганіна, можа рабіць яшчэ інакш. Але-ж афіцыйна дзяржавай кіруе партыя. А партыя — без праграмы. Што-ж тады перашкаджае крамлёўскаму дыктатару напісаць гэтую праграму? 20-ты зьезд яе-б напэўна паслушна апляскаў...

Вось-жа яны ня маюць сумлеву, што зьезд праграму зацьвердзіў-бы «з бурным уздымам», а партыйныя падганялы мусілі-б народ рабіць розныя стаханаўскія вахты, праводзіць саборніцтвы ў гонар іхнага твору. Іншыя прычыны іх устрымоўваюць.

Праўдападобна, на гэта ўплываюць дзьве прычыны: першая — міжнародны камунізм і другая — міжнародны суднасьнік.

Адносна першай. — Новая праграма камуністычнай партыі Савецкага Саюзу мусіла-б быць настолькі прывабная, каб ёй захапіўся і падпарадкаваўся ўвесь камуністычны сьвет, а ня толькі камуністы СССР. Праўда, Крэмль мог-бы зму-

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА ВІЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ
DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAČKAUSČYNA“ („VATERLAND“)
Herausgeber: Wladimir BORTNIK
Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Bačkauščyna“ („Das Vaterland“), (13 b) München 19, Schliessfach 69.
Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 8, Rosenheimer Str. 46 a.
Цана паза Нямеччынай: ЗША — 15 цэнтаў, Канада — 15 ц., Ангельшчына — 1 шылінг, Францыя — 20 фр., Вэльгія — 5 фр., Аўстралія — 1 шылінг, Аргентына — 2 пэзо. У іншых краінах раўнавартасьць 15 ам. цэнтаў. Цана лётніцкай поштай у заакеанскія краіны — 30 ам. цэнтаў. — Падвойныя нумары каштуюць падвойна.
Банкавае konto: Verlag „Bačkauščyna“, Konto Nr. 377-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

ГАЗЭТА Выходзіць РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

ЮРКА ЛІСТАПАД

(Да 30-х угодкаў лістападаўскага руху.)

Гаворачы аб слуджкіх змагарох за вольную незалежную Беларусь, нельга абмінуць адну вялікую постаць — настаўніка Юрку Лістапада. Газэта «Правда» № 50 (3274) за 5 сакавіка 1926 году паведамляе, што, «Юры Лістапад у 1920 годзе быў сябрам партыі беларускіх зсэраў, адначасна быў сябрам Слуцкае Рады і актыўным кіраўніком Слуцкага паўстаньня. Асноўнай мэтай Рады было знішчэньне савецкай улады на Беларусі. Лістапад прымаў удзел у гэтым паўстаньні... Пасля гэтага ён эміграваў у Вільню, дзе ўвайшоў у арганізацыю «Нацыянальная сувязь», на чале якой стаяў Аляксук, які працаваў паводля заданьня і на грошы польскай дэфэнзывы».

Як мы бачым, «Правда», каб даць вобраз Лістапада ў негатыўным асьвятленьні, далучае яго да срганізацыі Аляксюка. Далей газэта піша: «Лістапад у 1919 годзе прымаў актыўны ўдзел у рабоце польскай жандармэрыі, а таксама ў налётах на савецкую тэрыторыю».

Каб гэтую гнюсную хлусню абгрунтаваць, «Правда» спасылалася на ілжывыя паказаньні прадажных сьветкаў Міхлера, Юрвіча, Файнштэйна. Гэтыя сьветкі гаворачы аб дзейнасьці Лістапада ў Польшчы, былі польскімі разьведчыкамі й контрабандыстамі. Прыведзеныя з турмы на суд пад кацвом, яны прававалі выратаваць сваё жыццё тым,

што паводля рэжысэры ГПУ нахабна ілгалі. Яны казалі, што Лістапад рабіў разам з Палякамі бандыцкі налёт на мястэчка Глуск, што жыў ён у ваднэй кватэры з польскімі шпіёнамі і сам служыў польскай жандармэрыі.

Характарызуючы Юрку Лістапада, маёўскае «Правда», а таксама й мясцовыя газэты намагаліся ачарніць слудца гора, каб выклікаць у савецкага грамадства да яго нянавісьць і пагарду. Газэты пісалі аб ім, як аб зрадніку беларускага народу, які за польскія грошы хацеў прадаць усю Беларусь. Яны хлусьліва цвёрдзілі, што ад Лістапада адхінуліся ўсе Беларусы-нацыяналісты і ў Вільні зь ім не хацелі сустракацца. Уся гэтая злосьная няпраўда была пашырана ў друку дзеля таго, каб пагасіць гарачую да яго сымпатыю беларускага насельніцтва. Аднак, ані савецкім газэтам, ані ілжывым сьветкам народ ня верыў, хоць і ня ведаў праўдзівай біяграфіі Лістапада. На самай справе, Лістапад ніколі ня жыў разам з польскімі жандармамі ў ваднэй кватэры, і наагул ня меў з імі ніякага дачынення, хіба толькі тое, што яго два разы арыштоўвалі за беларускія нацыянальныя справы. Жыў Лістапад у віленскім інтэрнаце, на вуліцы Войскабразькай, № 9. Працаваў ён у якасьці школьнага інструктара, маючы сьціплы заробтак. У вагульным памешканьні зналі Юрку Лістапада, як добрага прыяцеля, і ніхто зь Беларусам ня цураўся яго. Прыяцельскія адносіны былі ў яго і з лэдэагамі Слуцкіх агульна-адукацыйных курсаў. У Слуцк Лістапад вярнуўся ў 1922 годзе. Хутка заслужыў аўтарытэт і павагу. Школьная моладзь любіла красамоўнага настаўніка, беларускага патрыёта, і шчыра давярала яму.

Увесну 1925 году ў Слуцку на агульнаадукацыйных курсах быў створаны краязнаўчы гурток. У гэтым гуртку Лістапад прачытаў колькі лекцыяў зь гісторыі Беларусі. Пазьней ён прымаў актыўны ўдзел у палітычным рэдагаваньні часопісу «Наша слова». І ад першага нумару часопісу стаўся нелегальным, антыбальшавіцкім, а гурток краязнаўства вырас у шырокую падпольную арганізацыю з дэвізам — «За вольную незалежную Беларусь». Уплыў Лістапада на моладзь быў вялікі. Арганізацыя пашыралася далёка за межамі Слуцкшчыны — у Менску, Віцебску, Воршы. Сябры арганізацыі вялі міжсобку сакрэтную запхаваную пераліску. Ні ў гутарцы, ні ў лістох імя Лістапада не ўспаміналася. Пісалі, напрыклад: «між ініцага, Макарэня прыслаў мне ноты кампазытара Ліста», або «кітайскі міністар Лі чытаў нашы артыкулы». Дармо, што канспірацыя была надта строгая, арганізацыя лістападаўцаў усё-ж такі была выкрыта ўвосені 1925 году.

Арышт Лістапада і ягоных сяброў узрушыў Слуцкую моладзь, выклікаў глыбокую спагаду. Вясною, калі пачаўся пэказальны судовы працэс у Менску, прыхільнікі Лістапада прыехалі на суд із Слуцку, Пагосту, Віцебску і іншых месцаў. Слова падсуднага Лістапада слухалі з вялікай цікавасьцю і чакалі з хваляваньнем судовага прыговору. Лістапад сядзеў на лаве падсудных зусім спакойны, і гэтак-жа спакойна, нібы ў класе перад вучнямі, прамаўляў.

Ягоная прамова глыбака западала ў сэрцы прысутных і выклікала патрыятычныя пачуцьці.

— Я люблю беларускую мову гэтак, як толькі можа кахаць палкі юнак прыгожую дзяўчыну, — горда, амаль скандуючы кажныя слова, казаў Юры Лістапад. У залі суду, а таксама й на ўсёй Беларусі прыялі яму і разумелі шчырага, вялікага патрыёта.

К. Рамановіч

* Гл. артыкулы «Слуджкія змагары» і «Наша слова» у папярэдніх нумароў «Бацькаўшчыны».

Весткі з Бацькаўшчыны

На Беларусі адбываецца шмат чаго новага, няведамага нам. 10—15 год адлегласці ад Бацькаўшчыны — гэта шмат. З кожным годам адлегласць гэтага большае, з кожным годам мяняецца сытуацыя, з кожным годам нашы веды жыцця на Бацькаўшчыне становяцца ўспамінамі. Гэтыя ўспаміны заціраюцца, рэчаістасць пачынае траціць сваю жорсткую суровасць, сваімі падарожжамі ў мінулае мы намагаемся аблегчыць духова-цяжкую сучаснасць, а таму і ў сваіх успамінах мы часцей за ўсё шукаем таго, што аблягчае душу... Лучнасьць з Бацькаўшчынай мы стараемся ўтрымаць за ўсялякую цану. Гэтым дучывам, акрамя ўспамінаў, пачынаюць служыць нам, і ўсё часцей, цэнзуральныя газеты, часопісы і кніжкі прапагандовых спецыя-

лістаў, пры дапамозе якіх выкрыўліваецца да непазнавальнасці ўся савецкая рэчаістасць. Чым далей, тым больш трэба пільнасці, каб не паддацца ўплывам здрадлівай прызымы дзяржаўнае хлусьні. Штодзённа маючы ў сябе на сталае хлеб і да хлеба, мы так прывыкаем да гэтага, што ў нас міжвольна пачынае бляднець думка пра сталы, дзе няма ні хлеба ні солі, дзе ўсё з такой-жа і яшчэ большай суровасцяй валадарыць беспасярветная галечка й цяжкае існаванне.

Апошнімі часамі рэдка бываюць малянтцы, калі перажытыя вобразы аднаўляюцца ў нашым уяўленні ў поўнай сваёй жакліваасці. Аднак, калі гэткага нагода здарэцца, нельга маўчаць аб ёй, — каб нашае сумленне не абжырэла за спакоенасцю...

*

Усё, што будзе ніжэй сказана, адносіцца пераважна да Летувіскай ССР. Аднак, у шмат якіх выпадках гэта будзе адносіцца і да Беларусі (розыніца ў палажэнні гэтых двух краёў невялікая), а некаторыя моманты — навет да ўсяго Савецкага Саюзу. Ніжэй пададзеныя весткі з'яўляюцца перакладам з першае рукі. Яны прынесены нам чалавекам, які яшчэ колькі месяцаў таму быў там, ня можа быць ніякіх засяроджанаў адносна дзе адбываецца ўвесь гэты жах, а таму праўдзівасці гэтых вестак. Аб самой асобе, што гэтыя весткі перадавала нам, із зусім зразумелых прычын, тут гаварыцца ня будзе.

Матар'яльна горш, чым пры Сталіне

Умовы матар'яльнага жыцця ў Савецкім Саюзе штогод горшаюць. Асабліва блага з вопраткай і харчовымі прадуктамі. Вадай на ўсякі прадукт, асабліва па гэтакія як цукар, хлеб і пад, трэба стаць у доўгай чарзе. Прыкладам, узімку ў Клайпэдзе ня было доўгі час цукру. Калі цукар з'явіўся, водля магазыну мамэнтам утварылася вялізарная чарганатоўп. Пачаўся штурм магазыну, пры чым нейкую жанчыну задушылі насмерць. Натойп ля савецкіх магазынаў — гэта з'явішча нармальнае. У гэтай-жа Клайпэдзе ня так даўно доўга ня было ножыкаў да галення. Калі іх прывезлі, трэба было доўга стаць у чарзе, і больш за два пакецікі не «давалі». На іслае места, якое налічвае 80 тыс. насельніцтва, нельга дастаць ніякага матар'ялу, адсюль і спекуляцыя ўсюды найбольш вопраткай.

Месячны заробаток звычайнага работніка вагаецца між 300 і 500 рублёў. Жанчыны, якіх вельмі шмат працуе на будоўлях рэдка зарабляюць больш за 400 руб. Каб пераканачна, наколькі мізэрныя гэтыя заробаткі, падаем тут цэны на некаторыя рэчы і прадукты першае патрэбы. Гэтак, 1 кг. хлеба каштуе ад 1 руб 20 кап. да 1 руб. 40 кап. (хатні, га-спадарскі, г. зн. добры хлеб цэніцца па 3 руб. за кіляграм); 1 кг. цукру каштуе 9 руб.; 1 кг. масла — 27 руб.; 1 кг. мяса (восень 1954 г.) — 12—16 руб.; 1 літар малака (купляць трэба на базары, бо ў магазынах рэдка бывае) — 2 руб. (у ся-

роднім); 100 гр. шакаляды — 10—11 руб.; абед (слабы) — 5 руб., сярэдні абед — 10 руб.; 100 грам гарэлкі (такой меркай яе найчасцей прадаюць) — 4,5—5 руб.; 1 літра піва (вельмі дрэннае) — 3 руб.; 1 кг. селядцоў — 9-15 руб.; 50 гр. дрэннага туалетнага мыла — ад 50 кап. і вышэй; брызгантавыя чаравікі з гумовай падэшвай (шкурных чаравікаў нельга дастаць) — 300 руб.; шкураныя боты — 500 руб. (дастаюцца толькі «па блату»); шарсыяны касцюм — 2 тысячы руб. і больш.

Тут, зусім лягічна, узнікае пытанне, як-жа даюць сабе рады гэтыя людзі з пражыццём? Вось-жа тую ршту недаплаты, якую дзяржава грабіць у насельніцтва, людзі адкрадаюць назад у дзяржавы, калі гэта наагул можна назваць зладзействам. І ў гэтым сэнсе, па цэлым Савецкім Саюзе выніткаў няма. Тыя-ж, што займаюць якія-небудзь становішчы, ратуюць свой матар'яльны быт пры дапамозе хабарніцтва, якое разьела ўвесь савецкі адміністрацыйны і дзяржаўны апарат уключна з партыйнымі сакрата-рамі.

У калгасах найгорш

Калгаснікі жывуць найгорш з прычыны нізкіх заробаткаў. Найлепшыя прадукты забірае дзяржава, а ршту сяляне дзеляць міжсобку. Пры гэтым на працадзень у сярэднім прыпадае ад 0,5 кг. зярна, а ў некаторых калгасах, дык выпадае ня больш за 200 гр. зярна на працадзень. У Летуве «аднаасобнікаў» засталася вельмі мала, ды і тым жывецца ня лепш за іншых. Сяліне, кідаючы працу ў калгасах, ідуць на заробаткі ў горад, што прыводзіць часам да адміністрацыйных рэпрэсіяў.

Аб савецкай арміі

У водпуск жаўнераў пераважна ня пускаюць. Службу, звычайна, трэба адбываць у далёкіх рэспубліках за тысячы кілямэтраў ад дому. Робіцца гэта ў пляне дэнацыялізатарскай палітыкі і дзеля таго, каб лепш утрымаць мараль жаўнера, які на няшчасці свайго сабскага народу рэагуе значна мацней. З гледзішча палітычнага ўзгадавання, дыцці-пліна ў арміі суровая. За палітычна варожых вызваўшых караецца вельмі сурова, таму жаўнеры рэдка гутараць міжсобку на палітычныя тэмы. Тэхнічнае навучанне ў савецкай арміі стаіць вельмі слаба, і жаўнеры надта блага валодаюць тэхнікай. Адносіны жаўнера да свае службы вельмі трапна характэрныя: пашыраная пагаворка: «Салдат сьпіць, а служба йдзе».

З прычыны нацыстоўскіх зверстваў падчас апошніх вайны, у некаторых жаўнераў адчуваецца неабышчальнае ўсяго Захаду. Гэтае пачуццё падтрымоўвае й разьвівае савецкая прапаганда, кажучы, што і Амэрыканцы ня лепшыя за Немцаў.

Русыфікацыя Летузы

Летувіскае насельніцтва русыфікуецца вельмі інтэнсіўна. 40% газэт у Летуве выдаецца ў расейскай мове. У гарадох куды панаядждала шмат жыхароў з Савецкага Саюзу ў надзеі на лепшае

так ня будзе хамам даравана». Але пасля, як сыны яго панаклявалі з панскага лесу дрэва, ён стаў цішэйшым. Моўчкі ўжо ўбіраўся святочнымі днямі ў панскія неданоскі.

З суседзьмі ён ладзіў, але дружбы ні з кім ня меў. Каго й ненавідзеў, дык і з тым гаварыў заўсёды лагодна. Так ён гаварыў і з Амільёным братам Андрэем. Андрэй быў «гад». Шмат было прычын дзеля таго, каб быць яму дзеля Вінцэнтага гадом. Зусім сцураўся ён усялякае веры ў Бога. Ён першы павёў вёску на панскую зямлю і шляхэчы хутары, тлумачачы ўсім, што савецкая ўлада ніколі ня лопне. І хоць сыны Вінцэнтага таксама раскашней атайбаваліся на зямлі цяпер, але Вінцэнт ведае, што «не аб адным толькі хлебе жыў будзе чалавек».

Быў час, калі Вінцэнт гатоў быў з кожным Андрэевым словам згаджацца. Гэта той год, калі сыны яго панабралі зямлі і лесу. Андрэй рабіў «выгадную справу», і каб на гэтым справе гэтая спынілася, лепшага нічога і ня трэба было-б. Цяпер паны ўжо могуць і не вярочацца; можна, калі на тое пайшлося, і бяз іх пражываць на свеце, абы толькі ўсё як мае быць усталавалася; абы паўрасталі як мае быць новыя межы. Вінцэнтаму вялікае работы ня было, дык ён так у сваю ахвоту папрацаваў тут: паглядзеў — мяжу хлопцы зрабілі шырокую, навет яна ўжо дзірваном пачала ўрастаць. І Вінцэнт панасаджаў сирозь на ёй грушак-дзічак: «няхай урастаюць — і мяжа будзе вечно трымацца аднаго месца, і ў сылку адпачыць добра на сваім полі, пад сваёю дзічкаю». А пасля і над дзічкамі гэтымі і над мяжою пачала навісаць хмара. Тады Вінцэнт лішні раз упэўніўся, што гады гадамі застаюцца вечна, і зь ім таму, хто ня гад, ня выжыць разам.

З таго часу, як Вінцэнт прыходзіў да Лявона Бушмара пагаварыць аб ратунку, ужо два ці тры разы прыходзіла і прайходзіла восень. І як сьнег закідаў зямлю, сыхіалі і ўсялякія трывожныя гаворкі, і ўсё зімавала спакойна. Дзічкі на мяжы пачалі ўжо як мае быць ўбірацца ў сілу. Але гэтая восень была самаю трывожнаю, і гаворкі былі самымі пэўнымі.

Восень даўно запанавала ў полі. Лес загэў мацней і трывожней, дарога паўзь яго не хацела высыхаць. Мокрымі прастора-мі тхнула за лесу. Поле сінела пад рухавым ветравым небам.

Вечер імчаўся полем.

З узгорку павольна спускаўся чалавек. Ён лёгка апіраўся на сукватыя старасвецкі кій, ішоў як-бы спацырам, навет штосьці мармытаў сабе пад нос, нейкую песьню бяз слоў і мелодыі. Ён перакідаўся з нагі на нагу і ішоў да лесу. За плячыма яго танула ў імгле вёска.

Г. А. Такаеў

Аб Бэрыі, Керэнскім, рэвалюцыі й контррэвалюцыі

(Заканчэньне)

75. За адзіны рэвалюцыйна-вызвольны фронт!

Вось-жа трэба адмовіцца ад голага запярэчвання, ад «ДАЛОЎізму й НЯМАізму, ад НАЗАДізму й УСЁДРЭННАізму». Трэба прызнаць слухнасьць пазытыўным канцэпцыям, якія заклікаюць, якія падаюць надзею, якія не адштурхоўваюць масы, якія ня зроджаюць паддэрэння й неасцярожнасці. Можна тварыць якія-хочаце СОНР-ы, КЦАВ-ы, МАКЦ-ы, але яны ніколі ня будуць мець трывалата пасьпеху, калі ідэі й прынцыпы не папярэджваюць дзеі, калі людзі збіраюцца не вакол ідэяў, а вакол мінулых фактараў.

Дазнаньне навучыла нас, што сучаснаму савецкаму дзяржаўна-манапалістычнаму імпрэрыялізму ўдала можа супраціставіцца толькі адзіны баявы рэвалюцыйны фронт народаў, які распараджаецца лепшымі ідэямі, лепшымі прынцыпамі, лепшымі праграмамі. Адсюль — новае заданьне: трэба заняцца фармаваньнем адзінага рэвалюцыйна-дэмакратычнага фронту. Дайце нам матчымасць тварыць рэвалюцыйна-дэмакратычныя партыі й хаўрусы ў Нямеччыне, Аўстрыі, Нарвэгіі, Фінляндыі, Турэччыне, Грэцыі, Пэрсіі, Пакістане, Інда-Кітаі, Індыі, Карэі ды Японіі, і мы гарантуем паражэньне рэакцыйнага камунізму бяз ніводнае атамовае бомбы, — аўтарам гэтае фразы зьяўляецца чалавек, што мае права на ўвагу, хоць і пазбаўлены магчымасці быць вядомым. Паўтараючы яе, мне хацелася-б сказаць: дайце нам рэвалюцыйна-дэмакратычныя хаўрусы й партыі Расеі, Украіны, Беларусі, Прыбалтыкі, Каўказу, Туркестану, Польшчы,

Чэха-Славацкіны, Вугоршчыны ды Румыніі, за межамі гэтых краін, толькі з эмігрантаў, і мы гарантуем надзейны, прадаждольны, плённы фронт. Калі Вам хочацца — называйце яго Інтэрнацыяналам Рэвалюцыйных Дэмакратаў.

Мы бачым зусім ясна мэтады ягонага тварэння, мы бачым у ім ня толькі рэвалюцыйна-дэмакратычныя партыі, як, прыкладам, УРДП, — не, мы маем наўвек такі фронт, што складаўся-б з рознародных партыяў. Мы бачым у ім, прыкладам, рэвалюцыйны дэмакратаў, нацыянал-дэмакратаў, проста дэмакратаў, сацыял-дэмакратаў, усіх акрамя рэакцыянэраў, адно толькі ім яны якіх дыскрэдытуе ідэю барацьбы. Мы перакананыя, што гэты фронт знойдзе ў сабе дастаткова маральных сіл для стварэння атмасфэры братэрства, роўнасці й рэвалюцыйнага сяброўства.

Пасьяломава

Бэрыя й Ко, судзіліся маршаламі й іншымі вайскоўцамі з двух прычынаў: першае, гэта была ваенная калегія вярхоўнага суду; падругое, усе абвінавачаныя былі вайскова-службоўцамі, пры чым у савецкіх збройных сілах існуе правіла, што на судох гонару і пры карных разглядах вайскова-службоўцаў суддзямі мясціць быць вайскова-службоўцы, мінімум на роўных вайсковых ступенях. Бэрыя быў маршалам Савецкага Саюзу, таму судзьдэю быў маршал Савецкага Саюзу Конеў. Ніякіх адносінаў да «перамогі арміі» гэта ня мае

У Эўропе, 1955 г.

К А Н Е Ц

кулое мноства антысавецкіх анекдотаў, прыказак, частушак і інш. Вось, прыкладам, адна з вельмі пашыраных на Летуве частушак:

Плакаў певень з курыцай, зьвязаны на вуліцы:

— Што хочаш, то рабі, а ў калгас нас [не гані.

Нявыказваныя спадзяваньні

Заходнія радыёперадачы слухае шмат хто (найчасцей чуваць пра «Голас Амэрыкі»). Употаіку гавораць пра вайну, чакаюць яе і вераць, што толькі яна можа прынесці нейкія зьмены на лепшае. Амэрыканцы карыстаюцца папулярнасьцяй. Аб гэтым гаворыць навет пагаворка, якая ўжываецца для акрэсьленьня матар'яльнага дабрабыту: «Жыве, як Амэрыканец».

А. Будзіч

НЕ ПАВІННА БЫЎ АНІВОДНАГА БЕЛАРУСА НА ЧУЖЫНЕ, ЯКІ-Б НЯ БЫЎ ПАПІШЧЫКАМ, ЧЫТАЧОМ І ПАШЫРАЛЬНІКАМ «БАЦЬКАУШЧЫНЫ» І ЕЙНЫХ КНІЖНЫХ ВЫДАННЯЎ!

Кузьма Чорны

Лявон Бушмар

ЧАСТКА ДРУГАЯ

(Працяг, глядзі № 19 і папярэднія)

I

Вінцэнт ніколі не ўспамінаў ужо сваіх дзяцей ад першае жонкі — яны даўно рассыпаліся па свеце. Ад другога жонкі былі два сыны. Праз колькі ўжо год яны сварыліся — ніяк не маглі выжыць разам, але гаспадарка была гэтакая, што дзяліцца было нельга. Жывучы пры іх, Вінцэнт трымаў руку то аднаго, то другога, як калі. А ўсім гаварыў, што ўмешвацца яму ў спрэчку дзяцей няма ўжо лішне чаго: ён іх пагадаваў, а цяпер яны павінны яго дагледзець і больш ён нічога да іх ня мае.

Багатыром лішне Вінцэнт ніколі ня быў, але ганарыстым быў заўсёды. З Бушмаравых бацькі сьмяяўся бывала, што той хоць і замужык, але страціў з выгляду ўсю сваю шляхэтнасьць, забыўся, мусіць, на сваю радавітасць і ня знаўся з выдатнымі арандатарамі і панамі. Сам-жа Вінцэнт з панамі знаўся гэтак: чакаў бывала ў нядзелю ля касцёлу пры панскіх фянтонях, пакуль ня выйдзе з касцёлу знаёмы пан. Панскія фурананы пакеплівалі зь яго, а ён зьняважліва, моўчкі адно паглядаў на іх з вышыні свайго шляхотнага гонару. Як выходзіў да фянтону знаёмы пан, Вінцэнт далікатна вітаўся. Пакуль лёкай зашпільваў на пану дарожны пыльнік, Вінцэнт падтрымліваў панаў локаць і пасля падсаджаў пана ў фянтон. За гэта пан пры спатканні ніколі не забываў адказаць на прывітаньне Вінцэнта. А калі Вінцэнт раз у год зьяўляўся ў маёнтка да панскіх лакоў, пакаёўка выносіла яму што-небудзь з старых панскіх убораў — нагавіці, сурдуг, або камізэльку. Гэтакія дачыненьні былі ў яго, можна сказаць, з усімі вакольнымі панамі і навет некаторымі падпанкамі. З гэтае прычыны іншы пан ля касцёлу яшчэ здалёк пазнаваў яго па сваіх, напрыклад, нагавіцах, другі па сурдуге, а па камізэльцы — які-небудзь маянтковы радзівілаўскі фундатар. Як на паны прышоў звод, Вінцэнт пачаў пракаваць, што «гэта

У лесе, на прыдарожных вшчэрабах, вечэр шастаў няпрыбраным гальлём і шпыпулямі, ганяў кусты і весяліўся. Чалавек спыняўся, слухаў, але твар яго заставаўся халодным, як у таго, хто ўсё гэта спрадвеку ведае, уведаў стала і назаўсёды.

Імглісты дзень. Мокры скавыш. Яна патрэбна тут, павольная постаць гэтага чалавека!

Так чалавек выйшаў за лес.

Сабака вартуе хутарскую адзіноту. Яго брэх доўга, аж пакуль чалавек не падшпуні да ганку, ваюе з ветрам. Чалавеку няпрыемны сабачы брэх:

— Галас, Галас, сьціхні!

І нарэшце з раптоўнаю злосьцю:

— Сьціхні, каб ты апруцянеў, каб ты!

Тады адчыняе сенецныя дзьверы жанчына, ці дзяўчына — гэтакія яна сьвежая, ружовая. Вочы чорныя і вялікія. Нездавальненне і разам з тым жартлівае хітрасьць у яе ўсьмешцы:

— Як гэта ён не парваў вас?

— Дзіндобры, пані Галена.

Жанчына ўсё стаіць на парозе, і вецліваму старому няма як ісьці далей. Ён трымаецца на адным месцы, растапырыўшы рукі.

— Якая-ж я пані, — сьмяецца жанчына, — цяпер чыма па-ноў.

— Ну, няхай сабе няма, а вы пані.

Ён гаворыць гэта спрытна, лёгка. Падступае бліжэй і есьць вачыма жанчыну. Відца за свой век добра вывучыў ён рознастайнасьці жаночых характараў. Жанчына разумее яго добра і хітра глядзіць на яго. Ёй робіцца весела, і яна сьмяецца. Але стары ведае цану ўсім жаночым сьмехам, ён ім ня верыць адразу. І гады яго гэтакія ўжо, што толькі хіба кпіць можа зь яго ўсьмешкаю маладая жанчына. Але думак гэтакіх няма ў старога. Ён вітаецца з жанчынай за руку. Тая руку падае, але з хітрым, моцным сьмехам адразу вырывае назад. Тады стары бярэ яе за плечы, каб прайсьці ў сенцы. Жанчына бачыць, што ўжо досыць расьсывяліла старога, і годзе ўжо гэтага. Дык яна робіцца жорсткаю:

— Вы за якою патрэбаю прышлі, ці зноў...

— За патрэбаю, за патрэбаю, — шпарка ратуецца ён — з таею-ж самаю ўсё патрэбаю... З таею-ж...

Акадэмія ў Ля Гэй і беларускае пытаньне

Ад Рэдакцыі: На прапанову, выказаную Янкам З. у ягоным артыкуле «Беларускае пытаньне на міжнародным форуме, (гл. «Б-на» № 33 (263), сп. Т. Ц. прыслаў нам далейшую інфармацыю аб сваім прабыванні на Акадэміі Міжнароднага Права ў Ля Гэй, у Галандыі, што й зьмяшчаем нейкіх із шчырай падзякай ейнаму аўтару.

Што такое Акадэмія і як я сюды трапіў?

Акадэмія Міжнароднага Права ў Ля Гэй была заснавана ў 1923 г. пры туташнім Міжнародным Судзе з мэтай вывучэньня міжнароднага права й дыпламатычных сувязяў, а таксама міжнародных інстытуцыяў. Прафэсары ў гэтай Акадэміі — гэта найбольш ведамыя навукоўцы з самых розных куткоў свету. Слухачы Акадэміі (сёлета іх каля 450) складаюцца з прафэсараў, якія жадаюць папоўніць свае веды, з дыпламатаў, судзьдзяў, праўнікаў ды з усіх тых, хто мае ўжо ўнівэрсытэцкі дыплём і апублікаваную навуковую працу або артыкул.

Мне ўдалося трапіць у Акадэмію, як аднаму з першых Беларусаў, дзякуючы маёй канцавой працы на Лювэскім Унівэрсытэце на беларускую тэму: «Дзяржаўныя органы ў савецкай Беларусі». Маёй працай у Лювэне зацікавіліся праф. А. Молітор і праф. Рэймакэр, якія прадставілі маю кандыдатуру ў Акадэмію, на аснове чаго я-й быў прыняты.

«Усьведамленьне» новага асяродзьдзя

Маё прыбыцьцё ў Акадэмію, як Беларуса, было для шмат каго зьвяшччам

новым. Аднак пасля кароткага часу, гэта ўжо ведалі асноўнае пра Беларусь і беларускую справу, якія знайшлі тут неўзабаве і сваіх прыхільнікаў — гэта былі пераважна ўсе слухачы з так званых «новых дзяржаваў», як, прыкладам, Ізраэль, Філіпіны, Пакістан, Ірляндыя, Інданэзія й іншыя; дзякуючы ім, я быў выбраны сябрам Камітэту Акадэмікаў.

Трэба аднак адцёміць, што ў новым «неасьвядомленым» асяродзьдзі акадэмікаў на «ўсьведамленьне» трэба прысьвячаць шмат часу й ахвоты.Трэба заўсёды быць прысутным на розных прыняццях, дакладах, а самае галоўнае, трэба здолець здабыць сымпаты для рэпрэзэнтаванае справы. Усё гэта мне ўдалося зрабіць, і вынікі сталіся адчувальныя: сяньня важны з прафэсараў і слухачоў Акадэміі ведае, калі не дакладна, дык часткова аб Беларусі й аб беларускім вызвольным руху. Удалося мне таксама зацікавіць нашымі праблемамі і галандзкіх журналістаў.

Навуковыя дыскусіі на форуме Акадэміі

Такія дыскусіі адбываюцца тут тры разы ў тыдзень у прысутнасьці шмат якіх прафэсараў і спецыялістаў розных праблем. Беларускае пытаньне стала цяпер даволі актуальным на міжнародным грунце і тым больш дыскусцэнта, што Беларусь прыйшла ў Арганізацыю Аб'яднаных Нацыяў шляхам, які ня быў прадугледжаны міжнародным рэгуляцінам. Таму факт гэты стварыў у міжнародным праве сваесабытвы выпадак, які сяньня валкуецца ў Акадэміі. Дзеля

прыкладу, прыводжу тут колькі мамэнтаў з такіх дыскусіяў.

На маё пытаньне, ці Беларусь прызнаная дэ юрэ, як дзяржава, з прычыны ейнага сяброўства ў ААН, ведамы знаўца міжнароднага права, праф. Скардэнібергэр, сказаў: так, сам факт прысутнасьці Беларусі ў ААН змусіў да гэтага. Прысутнасьць кажнай дзяржавы ў Аб'яднаных Нацыях павінна быць ратыфікаваная ейным парлямэнтам, а гэтая ратыфікацыя павінна быць зарэгістраваная й прынятая Аб'яднанымі Нацыямі. Ратыфікацыю гэтую правёў Вярхоўны Савет БССР, і яна была апрабавана ААН, інакш кажучы, што Аб'яднаныя Нацыі, прыпущаючы, што Вярхоўны Савет БССР рэпрэзэнтэуе беларускі народ, прызналі гэты дзяржаўны орган за легальны, а гэтым самым прызналі й суверэннасьць рэпрэзэнтаванае ім беларускае нацыянальнае дзяржавы. Іншая рэч, што ў запраўднасьці суверэннасьць Беларусі знаходзіцца ў руках Масквы — гэта якраз і зьяўляецца анамаліяй, што моцна камплікуе праблему беларускае дзяржавы на міжнародным форуме.

Праф. Аго так выказаўся на гэтую тэму: Гэтае пытаньне цяжка ўняць сяньня ў навуковую рамкі, але мо гэта будзе магчыма заўтра...

Сэнатар і праф. Фрыман адмовіўся выказацца на гэтую тэму, зьяўляючы, што ён не студыяваў праблемы...

На пытаньне, чаму Беларусь ня была прынятая ў Міжпарлямэнтарную Вунію, быў дадзены гэты адказ: просьба Беларусі аб прыняцці яе ў Вунію была адкінута таму, што не ўжо рэспрэзэнтэуе СССР, інакш кажучы, суверэннасьць беларускага народу не знаходзіцца поўнасьцяй у руках гэтага народу.

Т. Ц.

Як-жа ў запраўднасьці

(Заўвагі да кутка мовы)

У кожнай мове колькасць словаў лічыцца дзесяткамі тысячцаў і калі др. Я. Станкевіч бярэ тое ці іншае слова і гаворыць, што павінна быць гэтак, а ня гэтак, дык канец такіх вылічваньняў будзе ня хутка. Ці ня было-б мэтазгодным, там дзе гэта магчыма, замест вылічэньняў словаў, даць толькі правіла напісаньня пэўнага тыпу словаў, зліску-траваўшы гэта пару прыкладамі, падаючы адначасова выніткі з правіла, калі такія існуюць. У канкрэтным выпадку, паданым у № 28/55 Вацькаўшчыны Кутку Мовы ці ня было-б прасьцей, замест падаваньня, што пабеларуску не Тэафіла, а Тахвіля, падаць правіла напісаньня словаў, першай складавай часткай якіх ёсьць грэцкае слова «тэа», у грэцкай мове празь літару тэту, у зьбеларусізаванай форме «тэа», як напрыклад: тэалёгія, тэакратыя, тэаэзофія і г. д.

Зь цьверджаньня др. Я. Станкевіча, што пабеларуску Тахвіля, а не Тэафіла, ня вынікае, ці ў выпадку Тахвілі замест Тэафілі маем напісаньне згодна зь нейкім правілам, ці гэткае напісаньне зьяўляецца выніткам ад нейкага правіла. Інакш гаворачы, няясна ці заўсёды «тэа» павінна скарачацца да «та», як

у выпадку Тахвілі. Ці паводля прыкладу Тахвілі павінна пісацца галёгія, та-кратыя, тэаэзофія і г. д., ці слова Тахвіля зьяўляецца толькі выніткам. Калі-ж так, дык якія больш існуюць выніткі? Я асабіста спатыкаўся з вымоваю слова тэалёгія, як талёгія.

Пяройдзем цяпер да другой часткі слова Тэафіла — «філь» — у грэцкай мове, праз літару **ф**.

У слове Тэафіла, паводля др. Я. Станкевіча, «філя» зьмяняецца на «хвіля». Ізноў для неспэцыялістых няясна, якое-ж агульнае правіла напісаньня «філь», калі літара **Ф** зьмяняецца ў **хв**, а калі не? Інакш гаворачы — філялёгія ці хвілялёгія, філязофія ці хвілязофія? і г. д. Займуся цяпер словам Эвангелле, якое паводля др. Я. Станкевіча павінна гучэць, як Ванэля.

Мне здаецца, што цалком няслушна др. Я. Станкевіч піша, што слова Эвангелле зьяўляецца формай расейскай. Іншая рэч, што др. Я. Станкевіч, каб упраўдападобніць сваё цьверджаньне, наблізіў гэтае слова да расейскай формы напісаньнем яго праз літару **Е**, тады, як у запраўднасьці ў усіх дагэтулясных выданьнях гэтае слова заўсёды папыналася зь літары **Э**, згодна з напісаньнем гэтага слова ў грэцкай мове — Эуангеліон.

Бахрым ці „Багрым“?

(Заканчэньне з 3-ой балоны)

прынцыповы характар. Зусім не закідаючы наступныя прыпущэньні Я. Віжу, трэба ўсё-ж адзначыць, што пасля прапагаванае (ці дакладней — накіданае) ім зьмены Бахрыма на «Багрыма» зусім паслядоўным зьявіцца, напрыклад, ужыцьцё тэрміну «Мінск» замест Менск і выдальненьне мяккага знаку з падоўжаных зычных. Пасля гэтага ня цяжка адмовіцца і ад «Францішка Скарыны, сына Лукаша з Полацку», і, паводля савецкіх «навуковых» даследваньняў, перайменаваць яго ў «Гэоргія». Ідучы ў ногу з І. Васамі, можна дакаціцца і да «Канстантына» Каліноўскага, бо ў вядзючых дакумэнтах з архіву Мураўёва-Вешацеля ён і значыцца, як «Канстантын». І ўрэшце-рэштаў можна захапіцца «гістарычным» назовам «Зьвязды», забыўшыся пра вядомае:

Не пагаснуць зоркі ў небе,
Пакуль неба будзе
Не загіне край забраны,
Пакуль будучь людзі.

Дзесяткі, сотні прыкладаў сьветчаць аб тым, што навука ў БССР сталася служжанкай маскоўскага бальшавізму. Гэтак у «Істории Белорусской ССР» (Том І. Выданьне Акадэміі Навук БССР. «Мінск» 1954 г.) на бач. 255 значыцца: «От литературного наследия Павлука Багрыма...»

Як вядома, для Беларусаў мяккае «Р» ня менш дзікае, чым для Амэрыканаў мяккае «Л». І нам адпаведныя «академікі» нагадваюць у дадзеным выпадку толькі таго анэддачнага валаснога пісарчука, які, адштурхоўваючыся ад «мужыцкае» беларускае мовы, перабраў

мерку заўсёды і ўсюды ўжываючы ў «барыновой» расейскай мове тэрмін «рыма» замест «рама». Ня менш паказальна, што ў «Руска-Беларускім Слоўніку» (Выданьне Акадэміі Навук БССР. Масква. 1953 г.) на бач. 92 прыгавдаецца плямя — Вяцічы, на бач. 128, Дрыгавічы, на бач. 616, Севяране і г. д., але за тое — Крывічы — знайшлі адбітак, як мястэчка, як цэнтр раёну, а не як найбольшае зь беларускіх плямёнаў. Пэўнае-ж у дадзеным выпадку «академікі» думалі пра тое, што «Крывічы» зьяўляюцца ня толькі гістарычнымі старадаўнямі, але сталіся яшчэ ў канцы мінулага стагодзьдзя сучасным, палітычным, ваяўнічым у змаганні за дзяржаўную незалежнасьць Беларусі разуменьнем.

Магчыма, што хто-небудзь закіне аўтару гэтых радкоў, нібы ён імкнецца пабудавач штосьці накшталт кітайскага муру паміж навуковымі досьледамі на эміграцыі і ў БССР. Крыў мяне, Божа, ад гэтакага плыткага намеру. Калісьці там даводзілася ў сваіх творах ужываць гэтак званыя фунты Крэмля, каб пад іх стратэгічнай заслонай працягнуць тоны нацыянальнае шчырасьці. Цяпер там значна горш. Цяпер там паміж тонамі Крэмля абы-дзе сустракаюцца фунты нацыянальнае шчырасьці. Ад гэтых фунтоў мы не адмаўляемся. Аднак маем, як палітычныя эмігранты, у гэтай галіне чайгалоўнае — заўсёды і ўсюды захсёваем сталы недавер да савецкіх навуковых вынаходніцтваў і стаімо на варце нашае нацыянальнае спадчыны.

Юрка Віцьбіч

17. 7. 55 г. ЗША

Зь беларускага жыцьця ў Аўстраліі

АГУЛЬНЫ ГАДАВЫ СХОД ЗГУРТАВАНЬНЯ БЕЛАРУСАЎ Ў ВІКТОРЫІ

Згуртаваньня Беларусаў ў Вікторыі

У нядзелю 17. 7. 55 г. у Мэльбурне, дзе пражывае вялізарная большыня сяброў Згуртаваньня Беларусаў у Вікторыі, адбыўся агульны гадавы сход гэтае арганізацыі.

Згуртаваньне Беларусаў у Вікторыі існуе ўжо чацьверты год, аднак яно не магло ахапіць сваёй дзейнасьцяй большае колькасці Беларусаў — яно налічвае ўсяго некалькі дзесяткаў сяброў. Ня гледзячы аднак на гэта, арганізацыя гэтая бадай найбольш дзейная ў Аўстраліі.

Ня буду доўга затрымоўвацца над працай Згуртаваньня ў галіне культурнай і нацыянальнай у вапашнім годзе. Як і ў мінулыя гады, былі ладжаныя рэфэрэраты і ўрачыстыя святаваньні нашых нацыянальных угодкаў. Тут хацелася-б зьвярнуць увагу на справазданьне старшыні ўступваючай управы аб дапамаговай дзейнасьці Згуртаваньня. Пры тым трэба спецыяльна адцёміць рупнасьць, працавітасьць і ахвярнасьць рэфэрэнта Дапамаговага Фонду Згуртаваньня, сп. П. Мікуліца, які ня мінае ніякай нагоды, каб ня прыпомніць кажнаму з нас аб гэтым так важным абавязку, якім ёсьць складаньне ахвяраў на дапамогу нашым суродзічам, што з тых ці іншых прычынаў знайшліся ў цяжкіх абставінах.

У працягу мінулага справаздачнага году на Дапамаговы Фонд было сабрана больш за 80 фунтаў, з чаго было, між іншага, пераказана 30 фунтаў 11 шылінгаў Беларускаму Нацыянальнаму Камітэту ў Нямеччыне, а таксама выслана 9 пачак з вопраткай у Нямеччыну й Аўстрыю. Акрамя гэтага, былі пасыланы аднаразовыя дапамогі грашмі некаторым нашым суродзічам у Нямеччыне й Аўстрыі. Зь дзейнасьці Дапамаговага Фонду трэба адцёміць таксама сыстэматычныя зборкі ахвяраў на ВАПЦ. Згуртаваньне Беларусаў у Вікторыі, як было відаць із справазданьня ўступваючага старшыні, брала таксама ўдзел у зьбіранні ахвяраў на беларускіх студэнтаў, на беларускую прэсу, кніжку й інш. Цікава, што адміністрацыйны й канцылярны выдаткі Згуртаваньня не асягнулі навет 10 шылінгаў (9 шыл. 11 пэнаў).

Пасля дыскусіі над справазданьнем уступваючага старшыні, на прапанову старшыні рэвізыйнай камісіі (пасля праслуханняў ягонага справазданьня), сп. праф. М. Нікана, уступваючай управе Згуртаваньня абсалютнай большынёй галасоў быў дадзены абсалютор» пом.

Жывая дыскусія разгарнулася над плянам працы на будучыню. Была зьвернута ўвага, каб яшчэ больш інтэнсыўна зьбіраць ахвяры на Дапамаговы Фонд Згуртаваньня. Новая ўправа павінна імкнуцца часцей ладзіць агульныя зборкі з тым, каб гэтыя апошнія насілі больш разнастайны характар, як, прыкладам, рэфэрэраты, экскурсіі, вечары гумару й сатыры. Была кінутая думка аднавіць запачаткаваныя калісь сяброўскія адвядзіны, якія шмат спрычынаюцца да цясьнейшага сужыцця сяброў арганізацыі.

Зусім правільна зрабіў агульны сход, даручыўшы новай управе больш паклапаціцца аб нашай моладзі. У мінулых гадох Згуртаваньне, хоць і мала, але рабіла стараньні ў гэтым кірунку; у леташнім-жа годзе не рабілася амаль нічога. Тымчасам з сумах трэба сьцьвердзіць, што нашае маладое пакаленьне адыходзіць ад нас у чужое асяродзьдзе. Зьявішча, мабыць, ня толькі характэрнае для Аўстраліі, але й для іншых краёў, дзе апынуліся Беларусы. Наведваючы аўстралійскія школы, гуляючы з аўстралійскімі дзяцьмі, прабываючы большую частку дня (асабліва, калі бацькі абое працуюць) ў аўстралійскім асяродзьдзі, нашыя дзеці, якія не памятаюць або вельмі мала памятаюць Беларусь, уцякаюць, як трапна выразіўся адзін з удзельнікаў дыскусіі, з нашых рук. Маём сумныя прыклады, калі дзеці бацькоў

з гэтага нейкі хуткі філялэг меў-бы ўсе падставы напісаць, што пабеларуску будзе не гамма глёбуліна, а гэмаглібіна. Наслушынасьць падобных вывадаў ясная. У іншым творы мне спаткаўся сказ, што ў сьвіней бываюць стрыхіны. Ясна, што аўтар гэтага сказу папутэў трыхіну із стрыхінай і магчыма ў іншым месцы напіша, што ваўкоў туюць трыхінамі, а філялэг зробіць вывад, што пабеларуску стрыхіна называецца трыхінаю, а трыхіна стрыхінаю.

Не магу пазбыцца думкі, што падобныя вывады не зьяўляюцца аднак філялэгіяй, толькі звычайнай няведай.

Запісаныяе словаў, ужываных у народзе, і прапанаваныя іхныя ўжываньня мае сэнс толькі тады, калі адносіцца да словаў, што паходзяць з моўнэта скарбу данага народу, а не зьяўляюцца словамі чужаземнымі, прапагаваньне-ж чужаземных словаў у «народнай» вымове зьяўляецца толькі прапагандай няведы і зьвязанага з гэтым перакручваньня.

В. Мікалаеня

коў-Беларусаў у сям'і міжсобоку гутараць амаль выключна паангельску. Нашае грамадзтва на эміграцыі павінна было-б зьвярнуць пільную ўвагу на дзяцей, на нашае маладое пакаленьне, асабліва там, дзе існуюць магчымасьці выхаваўчае працы, дакладней, дзе ёсьць людзі, якія маглі-б узгадоўваць у беларускім духу нашу моладзь. Вось, прыкладам, у Мэльбурне такія магчымасьці пры добрай волі й ахвоце павінны былі-б знайсціся. Згуртаваньне Беларусаў у Вікторыі мае паміж сваіх сяброў трох ці чатырох былых настаўнікаў. На вялікі аднак жаль, у гэтай галіне амаль нічога ня робіцца. Ды ці толькі гэта так у нас, у Аўстраліі?!

Вяручы на ўвагу асягненьні ў працы ўступіўшай управы, агульны сход аднагалосна выбраў яе на наступную кадыцыю — з тым, што ў выпадку патрэбы сама ўправа на сваім першым паседжаньні можа зрабіць адпаведныя зьмены пры абсэдзе становішчаў.

А. М.

Выясненьне

(да артыкулу К. Мароза «За правільную пастаноўку справаў», гл. «Б-на» № 29) [259]

У артыкуле «За правільную пастаноўку справаў», які быў надрукаваны ў 29-ым нумары «Вацькаўшчыны» з 17 ліпеня сёлета, напісана, што «Камісія Кэрстэна была выслана дзьве тэлеграмы. Адна зь іх вярнулася, а другую атрымаў былі старшыня, які не паклапаціўся даручыць яе адпаведным асобам, што гэтай справай займаліся, але затрымаў яе ў сябе, нічога нікому ня кажучы».

Як выясьнілася на паседжаньні сэктару Рады БНР у Нью Ёрку 26 чэрвеня сёлета, тэлеграмы Камісіі былі прыгатаваны, але ня былі высланыя наагул, дзеля гэтага вышэй прыведзенае цьверджаньне не адказвае праўдзе, і аўтар артыкулу моцна ператрашае тых асобаў, да якіх гэта адносілася.

З пашанаю

К. Мароз

ПОШУКИ

Чопчыц Павел шукае сябру **Чопчыца Пятра**, які паводля апошніх вестак павінен быць у Ангельшчыне. Весткі прасіцца слаць на адрас чэспісцу «Палесье» ў Монтрэалі (Канада).

—о—

Олейнік Сава, які быў лясніком у Дуба ў 1939 г., шукае жонку **Васіліцу**, дачок **Веру**, **Ніну** й **Вольгу** і сына **Анатолія**, якія былі эвакуаваныя Немцамі зь **Вялікіх Чувачів** (Лунінецкі пав.) у 1944 г. У 1947 г. усе яны былі ў ангельскай зоне Нямеччыны ў Гановэры ў лягеры ўпэкачоў. Весткі прасіцца слаць на адрас:

Mr. Sawa Olejnyk, 211 16th Ave So.
Minneapolis 4, Minn., USA.

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:

Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd, London, S. W. 6.

АРГЕНТЫНА:

Asociacion Bielorusa en la Argentina, Calle Coronel Sayos 2877, Valentin Alsina, p-cia Buenos Aires.

АўСТРАЛІЯ:

Mr. A. Vasilenia 25 Belmont P. de Mount Colah, N. S. W.
Mr. Donat Jackiewicz, 33 Hope St. Spotswood-Melbourne, Vict.
Mr. A. Moroz, 109 Morrison Rd. Midland Junction, Western Australia.

БРАЗЫЛІЯ:

C. Cimaŕiejeyk, Prasa 76, Tiridentos, Curitiba — Parana.

БЭЛГІЯ:

Mr. Vasil Ščēcka, 19, Place Hoover, Louvain.

ДАНІЯ:

J. Lobejko, c/o H. C. Jensen, Leifsgade 6 III tv., København S.

ЗАДЗІНОВАНЫЯ ШТАТЫ:

Mr. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave, Chicago 47, Illinois.
Mr. B. Danilovich, 112 Somerset St. New Brunswick, N. J.
Mr. Ul. Duniec, 1020 Kenilworth Ave, Cleveland 13, Ohio.

НОВАЯ ЗЭЛАНДЫЯ:

Mr. Marian Karaniewski, 88 Hercules Drive, Roxburg — Hydro.

ФРАНЦЫЯ:

Mr. Bonifacy Prytycki, 17, Rue Roger Salengro, Lys les Lannoy (Nord).
Section Bielorusienne de C. F. T. C. 26, Rue de Montholon, Paris 9.

ШВЭДЫЯ:

Basil Lukaszzyk, c/o Hammer Ringvagen N. 123/III, Stockholm.